

EMFİZEMATOZKARBUNKUL

iti gedişli yoluxucu xəstəlik olub, temperaturun yüksəlməsi və heyvan bədəninin müxtəlif əzələ qruplarında qazlı (səsli) şişlərin əmələ gəlməsi ilə səciyyələnir.

Törədicisi. Clostridium chavoei - obliqat (tam) anaerobdur, ətraf mühitdə əmələ gətirdikləri spor formasında uzun müddət yaşaya bilirlər. Mikroblara heyvanların, o cümlədən balıqların və quşların mədə- bağırsağında, torpaqda, suda və s. rast gəlinək olur. Bunlar ucu yumru, düz və ya azacıq bükülmüş, uzunluğu 2-8 mkm, eni 0,5-1,0 mkm olan mikroorqanizmlərdir, sporlar subterminal yerləşirlər, qida mühitlərində və orqanizmdə də spor formalarına keçirlər, kapsul əmələ gətirirlər. Təzə kulturalardan hazırlanmış yaxmalar Qramla müsbət, köhnə kulturalardan isə Qram-mənfi boyanırlar. Ət peptonlu qaraciyərli bulyonda 7,4-7,6 pH-da, 37-37,5 °C temperaturda 20-24 saata yaxşı boy verirlər. Ən optimal mühit Kitt-Tarossi və Hottinger mühitləri hesab olunur.

Epizootologiyası. Qaramalın xəstəliyidir, qoyunlar və keçilər də yoluxurlar. 3-4 yaşlı cavanlar daha yüksək həssaslıq göstərilir. Kök heyvanların əzələsində mikrobun inkişafına lazım olan qlikogenin miqdarı yüksək olduğu üçün onlar arıq və zəif heyvanlara nisbətən xəstəliyə daha tez tutulurlar. Yoluxma adətən, alimentar və ya kontakt yolla baş verir. infeksiya törədicisinin mənbəyi xəstə heyvanlardır. Törədiciyə ötürülməsində isə ətraf mühitdəki əşyalar (yem, su, torpaq və s.) vasitəçilik təşkil edirlər. Adətən, heyvanlar otlaqlarda, isti və quru keçən aylarda xəstələnirlər. Xəstəlik çox vaxt sporodik (tək-tək yoluxma) intensivliklə baş verir. immunitet. Xəstəlikdən sağalmış heyvanlar uzun müddətli immunitet qazanırlar. 3 aylıqadək buzovlar kolostrol immunitetə malik olurlar. 4 yaşından yuxarı heyvanlar isə immunlaşdırıcı subinfeksiyalar nəticəsində immunitet əldə edirlər,

Son zamanlar F.Kaqan və A.Kolesovanın emkara qarşı təklif etdikləri qatılaşdırılmış alüminium-hidroksidli vaksini işlədilir. Vaksin əzələ arasına qaramala sağrı nahiyəsindən, qoyunlara isə budun daxili səthindən yaş və köklük dərəcəsiindən asılı olmayaraq 2 ml miqdarında vurulur. 12-24 günə yaranan immunitet 5-6 ay davam edir. Emkar və qarayaraya, həmçinin emkar və dabağa qarşı birgə vaksinasiya üsulu da təklif edilmişdir.

Klinik əlamətləri. inkubasiya müddəti 1-5 gündür. Xəstəlik iti gedişlidir və bədən temperaturunun 41-42°C-dək yüksəlməsi ilə müşayiət olunur. Adətən əzələ qatı qalın olan nahiyələrdə (boyun, döş, bud və s.) məhdud halda isti, ağrılı, qazla dolu şişlər əmələ gəlir. Bu şişlər perkussiya edildikdə timpanik səs, əllədikdə isə xışıltılı səs verirlər. Bir müddət sonra şişlər ağrısızlaşır, yerli temperatura itir, heyvanın ümumi vəziyyəti xeyli pisləşir, ölüm bir qayda olaraq 1-3 gün içərisində baş verir.

Bəzən xəstəliyin atipik forması müşahidə olunur. Bu halda heyvanlarda ümumi pozğunluqlar baş verir. Əzələlərdə ağrılar olsa da şişlər inkişaf etmir. Bir müddətdən sonra heyvan sağalır. Nadir hallarda 3 aylıqadək danalarda xəstəliyin septiki forması rast gəlinir ki, bu halda ölüm faizi çox yüksək olur.

Diaqnozu. Diaqnoz qoymaq üçün klinik, epizootoloji, patoloji- anatomik məlumatlar, həmçinin laboratoriya analizlərinin nəticələri nəzərə alınmalıdır.

Xəstəliyin patoloji-anatomik dəyişiklikləri çox tipik olduğu üçün bu məlumatlara əsasən diaqnoz qoymaq çətinlik törətmir. Ətrafı çirkləndirməmək üçün cəsədi yarmaq olmaz. Qarın boşluğunda və əzələlərdə qaz əmələ gəldiyinə görə cəsədlər üfürülüb doldurulmuş halda olur. Təbii dəliklərdən çox vaxt qanlı maye ifraz olunur.

Müayinə üçün patoloji material (əzələ hissələri, qaraciyər, dalaq, ürəkdən götürülən qan və s.) heyvan öldükdən 2-3 saatdan gec olmayaraq götürülməlidir. Ehtiyac varsa, material 40%-li qliserinlə konservləşdirilə bilər. Xəstəliyi qarayarının karbunkulyoz formasından və - yaman keyfiyyətli şişdən təfriq etmək lazımdır. Qarayarada şişlər xışıldamır, qandan hazırlanmış yaxmalara mikroskopda baxdıqda qarayara mikrobusunun tipik formaları görünür. Yaman keyfiyyətli şiş adətən heyvanın yaralanmasından sonra baş verir, lakin bu halda da son söz bakterioloji müayinələrdən sonra deyilir.

Müalicəsi. Xəstəliyin iti gedişli formasında müalicə səmərəli olmur. 5-7 gün ərzində parenteral olaraq, antibiotiklərlə müalicə aparılır. Şişlərin içərisinə antibiotiklər, 1-2%-li hidrogen-peroksid məhlulu, 5%-li lizol məhlulu yeridilir.

Profilaktika və mübarizə tədbirləri. Xəstəliyin profilaktikası üçün heyvan saxlanılan binalar və otlaqlar yüksək sanitariya vəziyyətdə saxlanılmalı, heyvanların zədələnməsinin qarşısı alınmalıdır. Emkar rast olunan təsərrüfatlarda heyvanlar otlaqlara çıxarılmamağa 2 həftə qalmışadək vaksinasia edilməlidir.

Konsentrisiyalaşdırılmış alüminium-hidroksidli formolvaksindən istifadə edilir. immunitet 2 həftəyə qədər formalaşır və 6 ayadək davam edir. Danalar 3 və 6 aylıqda peyvənd edilir. Otlaq dövrü 6 aydan çox olan hallarda 6 aydan sonra heyvanlar təkrar vaksinasia edilməlidir.

Xəstəlik baş verdikdə təsərrüfata karantin qoyulur. Xəstə və şübhəli heyvanlar təcrid edilib müalicə aparılır, qalan heyvanlar vaksinasia edilir. Xəstə heyvanların ətindən və südündən istifadə etmək olmaz. Cəsədlər, peyin və yoluxmuş yemlər utilizasiya edilməlidir.

Heyvan binaları və gəzinti yerlərində diqqətlə mexaniki təmizləmə və kimyəvi dezinfeksiya işləri aparılır. Bu məqsədlə formaldehid (4%-li), natrium-hidroksid (10%-li), xlorlu əhəng (5% fəal xlorlu) məhlulları istifadə edilə bilər. Karantin axırncı xəstə heyvanın sağalmasından və ya ölməsindən və yekun dezinfeksiya işləri aparıldıqdan sonra götürülür.